

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1882.

XXII. leto.

Izobraževanje ljudskega učitelja.

„Z zakladi domač'ni napolni omare!“
Slomšek.

Zakon o ljudskih učilnicah (1869. l.), s katerim se ustanovljajo načela za poučevanje v ljudskih učilnicah, določuje med drugim tudi, kako naj se učitelj dalje izobražuje ali kako naj se izobraževanje učiteljev nadaljuje. — §. 43. pravi: „Učitelji naj se dalje v pedagoškem in znanstvenem oziru omikujejo s šolskimi časopisi, z učiteljskimi knjižnicami, s periodičnimi konferencijami in s tečaji omiko nadaljujejo“.

Poglejmo, kako naj se učitelji omikujejo s čitanjem dobrih spisov, in kako jim k temu primorejo posebno

šolski časopisi.

Šolskih časopisov ima učiteljstvo dandanes v raznih jezikih toliko, da jih učitelj težko izbira. Pred vsem mu je gledati na take, ki so njegovemu poklicu in njegovim potrebam naj bližje, in ki mu ne bégajo ne verskega, ne národnega in ne državljanskega čutja in značaja. Domoljubnemu učitelju so najbližji domači časopisi, to je tisti, ki govoré jezik, v katerem poučuje v šoli. Človek, čeravno ud vesoljnega človeškega rodú, je vendar tudi ud posebne manjše národne celote, in v tej najprej mu je odločeno opravilo oskrbovati. In sicer, komu naj učitelj daruje svoje moči in svojo delavnost, ako ne svojemu národu, s katerim ga en izvir, en jezik, eno vzrejanje, ena in ista slast z mogočno vezjo sklepa, in kateremu mora, kar je iz njegove zakladnice vzprijel, z obrestimi potem vračati. Ne more se tedaj nihče čuditi učitelju, ako je med národom, da naj raje bere národne spise in časopise. Poglavitni smoter pri čitanji pa je učenje. Z dejanskim učenjem v najtesnejši zvezi je, vsakdo vé, izobraževanje v jeziku in v spisovanji. Jezik pa se le pili in omikuje s čitanjem dobrih knjig in časopisov. Učitelj, ki se ne omikuje s čitanjem, to je, ki se ne úri v književnem jeziku, v šoli ne govóri gladko, ter se govoreč lomi z izrazi, kakor bi lezel čez ograje in plotove namestu da bi šel po gladkem potu. Šolski časopisi priporočajo se učitelju tudi zato, da iz njih izvé proizvode pedagoškega slovstva, kakor tudi vse pre-mene pri šolstvu i. t. d. Zraven šolskih listov naj učitelj tudi bere časopise za mladino in sploh dobre ljudske spise; on živí med národom, tedaj mora tudi vedeti, kaj se godí in kako se to pa uno razvija in giblje med národom.

Velik pripomoček učiteljevemu izobraževanju so tudi
učiteljske knjižnice.

Zakon zahteva, da naj se v vsakem okraji napravi učiteljska knjižnica. Upravljanje te knjižnice izroči se odboru, katerega izbira okrajna učiteljska skupščina. Ta odbor ima tedaj prevažno nalogo, da nasvêtuje knjige in časopise, ki se kupujejo in nabirajo v učiteljsko knjižnico. Kakoršno je tedaj oskrbníštvo knjižnice, taka je največ tudi knjižnica — boljša ali slabša. Vrednost učiteljske knjižnice pa ni v tem, kóliko knjig in zvezkov je v knjižnici, temuč v tem, kakšne knjige ima knjižnica. Pred vsem so tù na prvem mestu vsakoršne pomočne knjige za vsestransko poučevanje v šoli; potem naj v nobeni učiteljski knjižnici ne manjka poglavitnih knjig o pedagogiki in didaktiki, starejših in novejših, slovenskih in nemških. Knjige pa se ne zbirajo in ne hranijo samo tako, da nakupljene ležé v knjižnični omari. Učitelji jih morajo tudi marljivo prebirati in si iz njih nabirati duševnega blaga za svoje veliko in važno službovanje. Slabo je, ako slovenski učitelji ne poznajo domačega slovstva in so nevédni in enaki onim, ki nam sramotno očitajo, da je naše knjigarstvo tako ničetno, da se lahko v culici nese. Bibliografija slovenska t. j. slovensko knjigarstvo, kakor ga popisujejo „Letopisi“ „Matice slovenske“ od 1869. l. ima do 1881. l. zaporédoma tekočo številko **1362**. Tù se naštevajo razni domači časopisi, društvena dela, državni zakonik, pravoznanska in državoznanska dela, jezikoslovje, lepoznanstvo, šolske knjige, šolska poročila, molitevne in poučne knjige, različna dela, muzikalije i. t. d. Gotovo razna, velična izbira vsakemu stanu, posebno pa še učiteljskemu! V vsakej učiteljski knjižnici naj bi bil odločen posebni predal tako imenovani domači knjižnici („Bibliotheca patriae“).

Učitelj se dalje omikuje v skupščinah, ki se imenujejo

periodične ali občasne konference.

Zakon (§. 45.) pravi: „V vsakem šolskem okraji ima biti vsaj enkrat na leto učiteljska konferencija pod napeljevanjem okrajnega šolskega nadzornika“. In dalje: „V vsaki deželi bivajo vsake tri leta konference poslancev okrajnih konferencij pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika (deželne konference)“.

Naloga konferenciji je, da se zbrani učitelji posvetujejo in pogovarjajo o rečéh, ki se tičejo šolstva, sosebno o učnih predmetih ljudske šole, o načinih poučevanja, o učilih, o novih učnih knjigah in berilih, o šolskem redu in ustrahovanji i. t. d. Akoravno se mora učitelj učiti največ sam, v svojej samotni in tihi sobi, mu skupščine tudi koristijo s tem, da ga vnemajo za marsikatero dobro stvar in da posnema, kar pri svojih tovariših lepega in dobrega vidi. V prvej vrsti so tù razni poučni pogovori, ki jih prepodavajo zbrani učitelji in se o njih razgovarjajo. Že rajnki škof Slo m š ek je pisal: „Imajo naše dni svoje omizje zdravniki za ozdravo ljudi, sodniki za pravice dežele, rokodelci in kmetje za živinorejo in obdelovanje zemlje; tudi godci imajo svoj dan, v katerem se pogovorijo, kako bi jim strune bolj vbrane pele; ali ni nam učiteljem, staršem in oskrbnikom tudi treba pogovoriti se, kako bi po slovenski prav oskrbovali najpotrebnejših rečí, ki so nam k časni in večni sreči, — da bi se pomenili, kako bi vredno učili, šolo dobro ravnali, vzrejali otroke, ter polepšali našo domačo zemljo“. — Da pa učiteljske skupščine zares učiteljem kaj koristijo, morajo biti tako vravnane, da ima vsak ud v skupščini priliko, da objavlja svoje skušnje in da se sploh govori o rečéh, ki kažejo vsakdanje potrebe v ljudski šoli. Učiteljske skupščine pa ne pospešujejo samo učiteljevega duševnega stanja, temuč koristijo tudi njegovemu družbenemu življenju, kajti kar posamezni ne zmóre, zmóre družba po izreku: „Sam si slab, v družbi si močen“.

V deželni skupščini posvetuje se največ o raznih načrtanih učilniških napravah in uredbah, ki jih vlada namerava ukreniti. To pa je posebno važno, in učitelj, ki ga njegovi volilci pošljejo v konferenco, ima veliko dolžnost, da tū sōdi po svoji vésti in po svojem najboljšem prepričanju, ter se ne uklone strastnim „mešetarjem“, ki ga zdaj na to, zdaj na uno stran vlečejo.

Tečaji izobraževanje nadaljujoči za učitelje so na učiteljskih izobraževaliških praviloma ob jesenskih šolskih počitnicah (ferijah). Tū se izobražujejo učitelji, kadar jim deželna šolska oblast tako ukazuje. Taki izobraževanje nadaljujoči tečaji ozirajo se na učitelje, ki v svojih prejšnjih učnih letih niso imeli prilike, da bi se bili za svoj stan dobro izobražili. Po nekaterih vnanjih deželah so namesto teh tečajev nasvetovali, naj bi se mlajši učitelji pošiljali v šole starejših in skušanih učiteljev, in to je pot, po katerem se sploh naravno izobražuje, recimo rokodelec, trgovec, kmetovalec i. dr. Dobri vzgledi velikrat koristijo in storé več, kakor polne torbe suhih znanstvenjakov.

P.

Kaj naj ljudski učitelj storí, da bode učitelj mladini in národu.

Ljudski učitelj naj ne bode le učitelj izročene mu mladine, ampak izobraževalno naj deluje na vso okolico, v katerej živi. On naj bode v svojem domačem in javnem življenji najlepši vzgled dobrega, poštenega in značajnega človeka, rodoljuba in državljana. Z dostojnim in ljubeznjivim obnašanjem naj se povsod kaže pravega in odkritoserčnega prijatelja svojemu národu. Ljudski učitelj naj zagovarja in pospešuje vsako podjetje, ki deluje na нравni in dejanski dobiček, napredek in razvitek človeškega blagostanja, in to že posebno, ako je na korist njegovemu národu ali pa občini.

Da pa ljudski učitelj to tóliko lepo nalogo izvršuje, treba mu je, da s pozornim očesom opazuje vse svetovne dogodke, posebno pa napredovanje národnega izobraženja. Dobro naj se seznanja z vsemi šegami, navadami, potrebami in z vrlinami svojega národa in posebno pa še s potrebami svoje okolice in svoje občine. Vedno naj prevdara in misli, kako bi vsakemu posameznemu občanu in sploh vsem vkup in národu pomagal in pripomogel k napredku in zboljšanju.

Ljudski učitelj v pravem pomenu besede „ljudski“ (národni) skrbi, da se med ljudstvo širijo domače, v materinem jeziku pisane knjige ter pri vsakej priliki ljudstvu priporoča óne národne zборе in društva, katera delajo v izobraženje in razširjanje domačega književstva. Domoljubni ljudski učitelj, kadar in kjerkoli more svojemu domačemu ljudstvu svétuje, poučuje ter ga po svoji zmožnosti v vseh okoliščinah podpira brez vsake sebičnosti in brez koristoljubja.

Ljudskemu učitelju bodi vedno in povsod pred očmi posebno pa pri poučevanju mladine dejanska svrha národne izomike.

— š —.

Značaj!

Vsak čas ima svoje dobro in zló; današnjemu veku očitajo, da ne rodí značajev, dasiravno se véda in izobraženost čedalje bolj širi. Je li to očitanje opravičeno? Najlepše je za človeka, ako se more reči o njem: mož beseda. Značaj je, ki zapoveduje pglavitnim duševnim zmožnostim, ki nagiba pamet, um in voljo. Značaj človeku daje moč, da uravná svoje dejanje in nehanje tako, da je z Bogom, bližnjim in sam s sabo v soglasji. Brezznačajnost pa človeka ogrdi, ker brezznačajeen ni dosleden, ter je omahljivemu trstu podoben; ljudi se bojí, rad opravlja in obrekuje, in na vse strani hrbet kriví. Ako

pa značajnost človeka diči, brezznačajnost pa sramoti, vpraša se: kaj je prava značajnost, in kaj ima ljudska šola storiti, da vzgoja značaj učencem? Beseda „značaj“ (Charakter) je grška, in pomeni nekaj vtisnjenega, vdetega. Beseda značaj pomeni pa tudi bistvena znamenja, s katerimi se stvar od stvari razlikuje; značaj je, z drugimi besedami: vse tisto, kar je oseba postala po naravi, privadi in vzgoji. Vsak posamezen v višjem pomenu pa ni značaj, ker mnogo nanj vpliva, da je omahljiv in nezanesljiv, zato pravimo, da je značajan le tisti človek, ki povsod doslednje ravna, in ki ima pred sabo le svoj odločen namen in smoter. V značaji se združi duh, srce in volja tako soglasno, da je vse dejanje in nehanje človekovo tako rekoč po enem kalupu. Pri takem človeku se dá prevideti, kako bode tû ali tam ravnal ali obnašal se. Značaj ni samoglavnost, ki se drži posameznega in nebistvenega. Od značaja si posodi le obliko, a ne bistva. Samoglavnost se ne dá vzobraževati, a pravi značaj postane čedalje bolj prebrisan in skušen, in vender zaradi tega značajnosti ne zataji. — Značaje čislamo, jim zaupamo, in kadar se zlagajo z pravostjo, z božjo postavo, občudujemo jih in se za nje navdušujemo. So pa tudi značaji, ki nas ne privabijo; kakor je namreč doslednost v dobrem, tako je tudi doslednost v slabem. Kaj pomaga jasni um, energična volja, ako se ne poteza za više namene, kakor nam velewa notranji glas vesti, ako ne služi dobri, pravični stvari? Blagi značaj se navdušuje za najplemenitejše dejanje v prid človeštvu; a sebičnež postane posameznemu a tudi vsi človeški družbi nevaren. Značaj tedaj pred vsem vpliva na voljo, misel in dejanje pri človeku, a ne razvija se sam po sebi, sicer bi bil značaj nekaj usojenega, marveč se mora skrbno vzgojevati; v to mora delati človek sam, a tudi starši, učitelji in sploh okolica, ki ga spodbujajo, da ravna dobro, pošteno in dosledno. Na značaj kaj zelo vpliva osoda in človeška družba; v tem pomenu je prav resničen izrek: „Umni dar (talent) razvija se na tihem, a značaj se vtrjuje v vihnem boji življenja“. — Ker šola sodeluje pri vzgoji in pouku bodočega človeka, je tudi merodajna za oblaženje značaja, ker vpliva na um, srce in voljo gojenčevu. Poglavitni pripomočki v to so: pouk, privada in vzgled.

Med nauki za izobraženje značaja je na prvem mestu veronauk. Pravo poučevanje v veronauku se mora ozirati na pamet in srce, mora nagibati voljo za dela Boga prijetna. Tudi to, kar se otrok na pamet nauči, vzobražuje značaj, ker to, kar si je človek zapomnil iz verouka, je prava zakladnica, iz katere potem zajema vodila in ravnila za svoje dejanje. Duh vsestransko vzobražen je bistvena podlaga pravemu značaju. — Rodovitno polje za vzobraženje značaja so tudi zgodbe sv. pisma. Ako učitelj z živo besedo pripoveduje o veri in pobožnosti, neustrašljivosti in pogumnem dejanji svetopisemskih oseb, ne more biti drugače, da se mlado srce vname za posnemanje blagih mož, ki so svoje življenje zastavili čiščenju pravega Boga in za blagor človeštva. Poglejmo le Mozesa, preroka Gospodovega, koliko se je trudil da zadosti vzvišenemu namenu, za kateri je bil poklican — in kak blag značaj je skoz in skoz! Ozrimo se na druge preroke stare zaveze, ki so neustrašljivo ljudstvu očitali njegove pregrehe, svarili pred nevernimi poganskimi šegami, goreli za čast pravega Boga; poglejmo prave rodoljube v Izraelu, ki so zmirom kazali na izvir vse nesreče, ki je ljudstvo zadevalo! — Kak vzvišen značaj je pozneje Janez Krstitelj i dr.! Posebno živo naj pa učitelj slika življenje Jezusovo, ki nam kaže v svojem življenji in o svoji smrti dovršeno sliko značajnosti. — A ne le zgodbe sv. pisma, timveč tudi povestnica cerkvena in svetovna nam kaže blagih značajev v vseh razmerah življenja, treba je vdihniti mrtvim slikam življenje in pomenivost. Le mislimo tû na škola Slomškega in na moža, za katerim se je p. l. zemlja zagnila, na dr. J. Bleiweisa!

„Zgodovinskih slik“ nahajamo zdaj tudi v Drugem in Tretjem Berilu; prilično tudi učitelj lahko kaj iz svojega dodane; pred vsem naj pa pri blagih značajih povdarja plemenitost srca, vsled katere so ljudem več koristili, kakor po svojem velikem umu. Pri takih pa, ki so postali ljudem v gorjé, naj pokaže, kako so ravno vsled svojega sebičnega in spačenega srca svoj namen zgrešili, a mesto v blagor sovremenikom, postali so jim v gorjé in kazen. Lahko se tudi mladini na srce poklada in razlaga izrek: „Zgodaj začénja žgati, komur je kopri va mati“, in: „Človek že v mladosti pokaže, kaj bo iz njega v starosti“. Učitelju je tudi sicer prilika dana, da dela za oblaženje značaja pri svojih učencih, recimo pri jezikovem pouku, ko jim narekuje stavke, ki povzdigujejo krepost in značajnost, a grajajo omahljivost in veternost, posebno pa tudi pri obravnavi berilnih vaj, vzlasti pesniških. Tù je prava prilika, da se vname mlado srce za vzvišene vzore, da se povzdigne duh iz tesnobe vsakdanjega življenja tje v zračne višave poezije, kjer pozabi za nekaj časa tuge vsakdanjega življenja. Jedna sama pesem tako obravnana, more za vzobraženje in blaženje značaja več pripomoči, kakor cela kôpa tvarine, katere se otrok suhoparno v potu svojega obraza iz glave nauči, ako je pri njej srce prazno. Le poglejmo v ljudsko življenje, kaj zbuja národno zavest, kaj širi boljše ljubezen do domovine, kakor lepo petje! „Lepe pesmi glas seže v deveto vas.“

(Konec prihodnjič.)

Názorni nauk v ljudskej šoli.

(Piše **Ivan Tomšić.**)

(Dalje.)

1. Človeško telo po nvanjej podobi.

d. Nogi — znamenja, premakljivost in gibičnost.

Mej vsemi deli človeškega telesa ste nogi najdaljši. 1) Nogi ste dolgi, a niste povsod jednako debeli.

2) Nogi ste zgoraj debelejši, nego li spodaj.

Kdo izmed vas mi zná povedati znamenja rok, ki jih imajo tudi nogi?

3) Nogi ste okrogli; 4) Nogi ste upogljivi; 5) Nogi ste premakljivi. (Vse to ponavljajo otroci.)

Kdo mi zná povedati, kako se nogi premikujete?

Ti, Andrejče, prišel si v šolo, premikal si se po nogah. Recite: 1) Z nogami se premikujemo (po nogah hodimo). (Otroci ponové.)

Ako želiš hitro kam priti, moraš teči. Recite: 2) Z nogami tečemo.

Ako želiš preko kacega jarka iti, katerega ne moreš prekoračiti, treba ti je čezenj skočiti. Recimo: 3) Z nogami skačemo. (Otroci ponové.)

Jezen človek z nogama ob tla bije (topotá). 4) Z nogama bijemo (topotámo). (Otroci ponové.)

Premikanje rok in nog ob jednom.

Ako hočeš po léstevici na drevo, rabiti moraš roki in nogi. To premikanje rok in nog imenujemo plezanje.

1) Pri plezanji nam je rabiti roki in nogi. (Otroci izgovoré.)

Kovačev Martinek je prišel preko vodé, ki je bila globoka in dosti široka, a ni bilo preko vodé nobenega mostú, pa tudi čolna ni imel Martinek; kaj pravite, kako je prišel preko vodé? — Preplaval jo je. 2) Pri plavanju rabimo roki in nogi.

Kdo mi zná povedati rokodelca, ki pri svojem delu rabi roki in nogi? — To je tkalec. 3) Tkalec rabi roki in nogi. (Otroci vse to ponové.)

B. Deli glavnih delov človeškega telesa.

a. Glava.

Prednja stran glave (obraz, lice, obličje), záglavje (tilnik, otilnik) teme, ušesi, čelo, nos, oči, usta, lici, pódbradek (óbradek), senci.

Gorenji del imenujemo glavo. Ta del (učitelj pokaže) je sprednji del glave, zato ga imenujemo obraz ali obličje (lice). Rekli bomo: 1) Obraz je del glave. (Otroci izgovoré.)

Ako ta del glave (učitelj pokaže) imenujemo sprednji del glave (obraz, obličje), imenovali bomo zadnji del glave záglavje (otilnik). — Tonče, pokaži mi záglavje in reci: to je moje záglavje (otilnik). Pokažite mi vsak svoje záglavje! Recite: 2) Záglavje (otilnik) je del moje glave. (Otroci izgovoré.)

Zdaj imamo še gorenji del glave, ki ga teme imenujemo. Recite: 3) Teme je del glave.

Tukaj je uhó. To je tvoje uhó. Ti imaš dve ušesi. Mi imamo vsak po dve ušesi, jedno uhó na desnej, drugo na levej stráni. Na vsakej strani glave imamo po jedno uhó. Na desnej strani glave imam desno uhó, na levej imam levo uhó. Rekli bomo: 4) Ušesi sta dela človeške glave.

Ponovilo. Deli naše glave so: Prednja stran glave ali obraz (tudi obličje pravimo), záglavje, teme in ušesi. (Otroci vse to ponové.)

Obraz ali obličje.

1) Čelo je del obraza (obličja); 2) Nos je del obraza; 3) Očesi ste dela obraza — desno, levo okó; 4) Usta so del obraza; 5) Lici ste dela obraza — desno, levo lice; 6) Pódbradek je del obraza; 7) Senci ste dela obraza — desni, levi senèc. (Otroci vse to ponové.)

Kje je vse to: Čelo je gorenji del obraza. Pod čelom je nos. Nos je nekako v sredi obraza. Na vsakej stráni nosa je po jedno okó (desno, levo). Na vsakej strani nosa je po jedno lice (desno, levo lice). Med čelom in desnim licem je desni senèc. Med čelom in levim licem je levi senèc. Pod nosom so usta. Pod usti je pódbradek (obradek).

Čelo — kakšno je in čimu nam je?

Čelo pri otrocih je gladko; pri odraslih in starih ljudéh ima gube ali grbe — gubasto ali nagrbančeno je.

Kadar je kdo nejevoljen, hud ali srdit, nagrbanči čelo.

Nos — kakšen je in čimu nam je?

Del glave, ki je sredi našega obraza, imenujemo nos. Ta del naše glave si hočemo nekoliko bolj natančno ogledati. Rekli smo: 1) Nos je v sredi obraza. (Otroci izgovoré.)

Misli si, Jožek, ti bi bil zvečera zgoraj na podstrešji in bilo bi jako temno. Ako bi ti z obrazom proti vratom taval, zadél bi najpred z nosom ob vrata. Zakaj to? Zato, ker nos naprej molí (štrlí). Rekli bomo: 2) Nos naprej molí (štrlí).

Nos je spodaj širji nego li od zgoraj — spodaj je večji. 3) Nos je spodaj večji nego li od zgoraj. (Otroci ponové 1—3.)

Kdo mi vé povedati še kaj takega, kar vidimo na nósu? Nu, Tonče, povedi nam ti! Res je; nos ima nosnici. Rekli bomo tedaj: 4) Nos ima nosnici. (Otroci izgovoré).

Snažni otroci imajo ruto, da se vsekujejo vanjo. To je lepo; čedni in snažni morate biti vedno in povsod, kamor pridete. Grdo je, ako si otrok nos briše v rokav ter si tako obleko onečedi. — A zdaj vam hočem še nekaj povedati, poslušajte me dobro! Ako bi vam kdo usta in nos nekoliko časa zatisnil (zamašil), morali bi umreti, ker bi ne mogli zraka v sé sôpsti. Vsak človek diha zrak v sé. To se godí tudi z usti, a vender je nos najbolj v to vstvarjen. Rekli bomo: 1) Z nosom sôpemo (dihamo). (Otroci izgovoré.)

Ljubi Bog nam je ustvaril prav za prav nos, da ž njim sôpemo, a ne usta, da-si tudi z usti zrak pijemo.

Janezek je bil s starši necega poletnega dné pri strijcu. Po stričevem vrtu hodéč, zavpije Janezek iz vsega grla: „Jejmina! tukaj nekje raste lepo dehteča reseda“. Janezek je videl ní, a vohal (duhal) jo je. — S čim jo je vohal? Z nosom. — Rekli bomo: 2) Z nosom vohamo (duhamo). (Otroci ponové 1 in 2.)

Z nosom vohamo rože, klinčke, vijolice, kamelice, sploh vse dehteče cvetice. Tudi jedí povohamo in nos nam takój pové, ali nam bode jed dobro dišala, ali ne. Ako bi imeli nos na záglavji, ali spodaj kje pri nogah, ne bi mogli jedí, kadar jih v usta nosimo, tako prijetno duhati.

Dobri Bog nam je gotovo zaradi tega nos takój nad usti ustvaril, da nam jedí toliko bolj dišé, kadar jih uživamo.

Nekatere jedí, recimo mesó, izpridijo se, ako predolgo stojé. Na videz tega ne opazimo. Ali predno jih v usta denemo, vže nam pové nos, da so jedí pokvarjene ter ni, da bi jih jedli. Pokvarjene jedí, ki nam smrdé, ne smemo uživati. V tej zadevi je večkrat nos boljši presojevalec, nego li jezik, s katerim okušamo.

Ako bi nam ljubi Bog ne bil vstvaril nosa v vohanje, večkrat bi jedli izpridene jedí ter bi si takó svojemu zdravju škodovali. Kako dobro je tedaj, da nam je dal ljubi Bog nos v vohanje ter nam ga je ravno nad usta postavil, kjer je njegovo mesto naj-primernejše.

Vse to učitelj še jedenkrat ponóví ter gleda posebno nato, da otroci v popolnih stavkih in čisto govoré. Pri ponavljanji naj učitelj tudi primerne prigovore, uganke itd. vpleta, da bode nauk zanimívejši in otrokom prijetniši. Tukaj naj podam nekoliko tacih prigovorov in uganek učiteljem v porabo.

Prigovori. Roka dela, a glava ravná (sovetuje). (Delaj vse s premislikom in prevdarkom.) — Roka roko umiva, a obraz obedve. (Jaz pomorem tebi, ti meni, a drug družemu.) — Težko je nogam pod neumno glavo. (Težko je človeku, kateri ni razumen.) — Črneга je obraza. (Takó pravimo človeku, ki je nesramen.) — Nima obraza. (Ni pošten.) — Prišel je s praznima rokama. (Nič ni prinesel.)

Uganke. Dve sestri delate isto delo, pa druga za drugo ne vé? (Кто?) — Kdo vse sliši, pa nič ne govórí? (Кто?) — Kaj ima moder mož vedno pred očmi? (Сон) — Nimam niti si želim; ako pa bi imel, bi ne dal za ves božji svet. Kaj je to? (Лягушка) — Kateri delavec je najbolj priden? (Кто из них самый трудолюбивый?) — Kdo je najprvi pisal? (Кто?) — Manjši kot kos, vselej le bos, idem pred tabo — z očmi nad sabo? (Сон) — Kako hodi sosedov Janezek v šolo? (Как ходит сосед Янчек в школу?) (Dalje prih.)

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

*

'Zučen na svet ne pride nobeden,
Štirje pa več vedó, kakor eden,
Le eden od drugiga se moramo učiti,
Le z branjam in z skušnjo se vedno modrit'.

Zatorej mi tudi v naših novicah
Vselej kaj taciga bomo vam dali,
Kar vterjeno je že v resnicah,
Kar drugi za dobro so že spoznali.

I. 1843. V smislu tega „Obuda“ str. 34. štejejo „Kmetijske in rokodelske Novice“, na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe, v red devane od dohtarja Janeza Bleiweisa, c. k. učenika zdravilstva in tajnika omenjene družbe, svoj prvi tečaj od 5. julija do konca decembra, izhajoče vsako sredo na dveh četrtnih listih, s pošto po 2 gld. 30 kr., domá po 2 gld. na leto.

Izučen na svet ne pride nobeden; tako tudi dr. Janez Bleiweis z Dunaja ni prišel v Ljubljano izučen v slovenščini, marveč ga je s prva dokaj težko stalo dobro slovénsko pisanje. Ali — ker štirje več vedó kakor eden — pridobil si je koj v začetku več podpornikov in znanih pisateljev; eden od drugiga so se učili; z branjem in s skušnjo se je pridno modril ter oglašati jel v večih in manjših spiskih slovénskih v Novicah tudi sam.

Veči spiski njegovi v prvem tečaju so na pr.: Ktere živinske kuge se imajo po léti nar bolj bati? Vrančnega prisada. — Nekaj za moje rojake, ki tobak pijejo. Naj popustijo majhne pipice s kratkimi cevkami, zdravju tolikanj škodljive. — Zbudite se gorénski suknarji! Kaže jim vzroke njihove slabe obrtnije, a tudi pomočke k zboljšanju po geslu: „V diru časa vtone, ki z njim ne plava“. — V manjših spiskih razodeva se umen vrednik na pr. v raznih oznanilih in novicah (Urno, kaj je noviga?), v opombah in pojasnilih k mnogoterim dopisom, od gnoja in gnojenja, o bramorjih in bezgavkah, o krajskih in nemških cepcih, o sadnem drevju, žganji, pogorelskih družbah in bratovšnjah sv. Florijana, o vražah pri živinskih boleznih, vzlasti v pogovorih včredstva ali včredništva itd. —

1. Bukve za kmeta, kako se ima per kupovanju, plemenenju, reji in opravljanju konj sploh obnašati, de bi jih bolezen obvaroval in v njih unanjih in notrajnih boleznih sam sebi svetoval in pomagal. I. Del, s podobšino za spoznanje starosti iz zob. V Ljubljani. Natisnil J. Blaznik 1843. — To je prva knjiga, ktero je dr. J. Bleiweis posebej spisal po slovénski, in kateri je ponatisnjen predgovor in kazalo v Novicah str. 19. 20.

Kako je pisal dr. J. Bleiweis slovénski, vidi se koj iz oznanila Nr. 1. na pr.: „Učenosti, umetnosti in znajdenja so se v kratkih letah tako razširile, de kdorkoli z njimi naprej ne hiti, ne posnema, kar so drugi koristniga znajdli, ampak se terdovratno stariga derži, gre rakovo pot, vsaki dan mējn zna, se v zdajnim obrazenji svetá ne znajde, v sredi svojih rojakov, znancov ino prijatlov si neznan ptuj deželec zdi, in si ne more nikakor pomagati Iz tega zapopadka je lahko spoznati namen, cilj in konec teh novic, namreč poduk in napeljevanje kmetvavcov in obertnikov ali rokodelcov si svoj stan kolikor je mogoče zboljšati; ne pa dobičke z njimi iskati, pa tudi ne samo krajnšine učiti, ali krajski jezik čistiti. V pomankanji krajskih besedí si bomo enako Rimcam, Nemcam, tudi Čeham, Rusam, Poljakam ptuje besede sposodili . . . Vsakterti poduk v čistenju jezika ali v drugi reči nas bode razveselil, in nam za znamenje veljal, de se te novice prijaznih deležnikov razveselé.“ — In vže v Nr. 4 prosi vredništvo hvaležno: „Z

veseljam na znanje damo, de se je zgodilo, kar smo vošili: namreč de so té novice ne samo v naši deželi, ampak tudi na Štajerskim, Koroškim, Goriškim, Teržaškim, Horvaškim in cló v Dalmaciji veliko prijatlov naše. Ker so se novice tako v vse naše sosédne dežele razširile, vošimo, de bi naši prijatli tudi iz teh dežel svoje skušnje, povésti iz njih sejmov, oznanila svojih iznajdb, posebne pergodbe, novo natisnjene bukve ali knige i. t. d. vedit dali. Z veseljam bodemo vse v teh novicah na znanje dali in tako storili, de se bo v teh listih vse bralo, kar kmetijstvo in obertnost teh dežel utiče. To je, kar mi želimo!“ — Spominjaje se vrednika prvih Novic tu in tam med letom — sklepa dr. Bleiweis oznanilo za naročbo l. 1844 na pr.: „Staro leto gré h koncu; pričijoče novice se tadaj priporočajo svojim prijatlam za prihodno novo leto, de naj jih še zanaprej, kakor dozdej, podpérajo Tistim pa, ki so za naše novice pisali, se pri tej priložnosti poséбно zahvalimo in priporočimo, jih tudi zanaprej tako prijazno podpérati. Vsaka povest iz dežele nam bo veselje naredila. Zavoljo tega nam bodejo tudi druge reči — ne samo kmetijske in rokodélske — prijetne, ker namen teh novic je kaj za poduk in kaj za kratek čas Slovincam povedati. Kakor smo slišali, nektare bravec posebno po novicah mika; tudi tem bodemo vstreči se prizadjali in v prihodnim letu še več noviga povedali. Ker bodemo razun povest iz slovenskih dežel tudi posebne unajne prigodbe za prihodno na znanje dajali, sklenemo to oznanilo s tistimi besedami, s kterimi je naš slavní pevec Vodník ljubljanske novice v letu 1797 začél:

„Je kaša zavrela,
Se terga kej nit?
Kaj sosed moj dela?
Sim prašati sit.

Al umnost jmajo
Po svejti kej več?
Al druga kej znajo,
Ko jabuka peč?

Od tega Novice
Lublanske pov'dó;
Za nov lejt potice
Še take ni b'lo.“

II. 1844. Svést si, da le z združenimi močmi se mnogo stori, in to v pravi pokorščini do postavne gosposke, pričjenja dr. J. Bleiweis po Novicah Vodnikovih l. 1797 drugi tečaj s priliko o želodcu in drugih telesnih udih, o njih upor in voljni spravi, češ, stara prilika, ki še zdaj veljá.

Veči njegovi sestavki so na pr.: „Kaj je storiti, kadar človek zmerzne? — Pomočki, ki so človeku potrebni, če ga slab zrak zaduši. — Dokazik pogorelske družbe ali bratovšnje sv. Florijana in vabilo vanjo. — Franc Hladnik. — Pomoček zoper božijast pri prešičih. — Travník, na ktermu nemška detela že 21 let raste. — Kaj je storiti, kader živino napenja. — Bolezen v gobcu in na parklih. — Od navadnih napak pri mleku. Pogovor živinskiga zdravitelja (lékarja) z hišno gospodinjo. — Iz Gradca o kmetijske družbe občnim zboru in njeni 25letnici. — Popis obertniske razstave v Ljubljani“ itd.

V manjših spiskih se z Vodnikom pritožuje vrednik pri veliki c. k. pošti, da nekteri listov poredoma ne dobivajo, in da jih morajo pri nekterih poštah draže plačevati. V opombah k dopisom pojasnjuje svoje stališče na pr.: „Radi damo naš list v razmeno nasprotnih zvednosti. Nerezdelstvo je osnova vredništva, ravno potem bodo tudi naše Novice občnokoristne . . . Vredništvo posebno veselí, de so naši ljubi Slovenci daleč od vsake strasti, in le z rahlimi besedi svoje misli razodevajo in eden družiga, kar je nar prijetnišiga, z prijaznostjo podučé.“ — Vredništvu Karniolije pa na neki „sarditljiv sestavek“ pové jo po vseh ustih: „Nepriustranost (Unpartheilichkeit) je perva vodba vredništva Novic. Po temu vodilu se bojo vselej resnice razglasile, če one tudi temu ali unimu všeč ali po godu niso, ako le nespodobno niso rečene. Le takrat, kader eden družiga podučimo, gremo po pravim potu naprej. Naj tedaj sleherni prevídi, de bo tó, kar pravi ali piše, tudi verla resnica“. Prekoristni so njegovi opomini o nekterih boleznih, o razdelitvi občinskih pašnikov, o českih kolovratih; prísérčno je priporočevanje

Vertovčeve Vinoreje, opisovanje velikih svečanosti o prihodu cesarja Ferdinanda in cesarice Ane Marije, katero „srečo in veselje“ so Novice praznovale s tem, da so Koseskega slavnostno pesem Slovenjo na posebnem listu dale natisniti. Dotedanje zasluge Novic in vzlasti njenega vrednika opéva pesnik v št. 12 (Še eno vošilo), in v 23. št. pri njih polletnem oznanilu pravi vrednik: „Kmalo jih bomo vidili v rokah vsaciga umniga kmetovalca in rokodelca . . . Oni pa, rodoljubni pisatelji, ki so nam bili v naši prizadevi za prid in srečo Slovincov dosedaj pomočni, naj tudi v prihodnič prijazno podpérajó Slovenske Novice!“

Kakor je po nasvetu Ž. Zoisovem nekdaš Vodnik vredoval „Veliko Pratiko ali Kalendar“ za l. 1795—97, tako je na priporočilo Kopitarjevo dr. J. Bleiweis pričel l. 1844 spisovati 2. Veliko Pratiko, ter jo je posebej dovrševal do svoje smrti. Knjižica je sploh znana, in vže konec prvega leta je na neko pohvalo iz Štajerskega povedal nje vrednik: „Do zdaj jih je že dva in trideset tavžent pratik prodanih, kar je očitno znamenje, kako prijetna je ta pratika ljudém“.

V jezikoslovnem oziru je dr. Bleiweis, oménivši vojske zastran „Gratz in Grätz“ po nemških listih, spregovoril, da mi Slovenci v edinosti pišemo in govorimo „Grädec“, nekterikrat ponavlja, da v Novicah ne želi nobenega jezikovega prepéranja. — O tako imenovanem ilirskem ali organiškem pravopisu je dal str. 67, 68 „Jezikoslovni razlog“ po besedah Majerjevih: „Tu treba počasno postopati, da nikogar ne silimo, nikogar ne žalimo in vunder zmiraj na bolje gremo“. In na „Pohlevno uprašanje“ J. Sodevskega zastran u in v odgovarja str. 167, zakaj piše vrediti, vrednik, vredništvo Redaction, ter pravi naposled: „Dalje g. dopisatelj Novicam očita, de gorenčujejo in se nekterim besedam posebno grozí, na kar mu odgovorimo: Dopise, ki jih dobivamo, take natisniti damo, kakoršne smo v roke dobili, zunej tistiga, kar je duhu jezika in gramatiki suprotivno, kar tedaj poleg naše dolžnosti popraviti moramo, naj bo od koder hoče. Sicer pa mi ne pišemo ne za Gorence, ne za Dolence samo, ampak za Slovence. Zavoljo tega bo lahko vsak rodoljub prav vesel, de se je v Novicah sredstvo našlo, po katerim se vsakteri lahko z jezikoslovnim bogastvom matere Slovenje iz vsih krajev oznani in vdeleži, in ne bo želel, de bi se besede zaterale. Kam bomo pa prišli, če bo vsakteri hotel imeti, de naj se besede zaveržejo, ki v njegovim kraji navadne niso, ki so se tù ali tam v časa viharju zgubile? Mislimo, de nobeden, ki svoj materinski jezik in svoje očestvo ljubi, tega želel ne bo“. — In v poslednjem listu družega tečaja vrednik v „Zahvali in prošnji“ vže nekako ponosno piše: „Brez de bi se bahali, zamoremo reči, de so Novice v bližnih in daljnih krajih med prostimi kmeti in velikimi gospodi prav veliko in prav gorkih prijatlov našle. Clo vsim dopasti, pa bi hudo bilo — pravi neki nemški prigovor — zato nas ne žali, če morebiti nekterim po volji niso. Dve velikopomenljive namenbe je c. k. kmetijska družba z Novicami gotovo že dosegla: veliko koristnih podukov je namreč razglasila — in pri Slovincih ljubezen do materniga jezika močno zbudila in vnovič oživila . . . De bi prihodno leto slovénske Novice zopet toliko ali še več prijatlov našle, kakor do zdaj: to vóši vrednik Novicam k novim letu, in z veseljem z neumerjočim Vodnikom zapoje:

Veselo se kaže
Nov' létošni dan,
Mi serce ne laže
Ne létaš, ne lan'.

Verske, državljanske in domače zadeve pri Judih.

Po povratu iz Babilonske služnosti je bil pri Judih posebni stan, ki je skrbel, da je sv. pismo ostalo čisto; razlagal je tudi postavo Gospodovo; imenovali so jih pismouke ali razlagavalce postave. Učili so spoznavati božjo postavo in zbirali so k sebi učence. Privoljenje v to je dajal veliki sovèt ali synedrium, iz 70 članov, katerim je bil na čelu veliki duhoven. Kdor je imel právo do učenja, imenovali so ga rabbi ali rabboni.

Ker je bilo več šol, v katerih so postavo razlagali, prišlo je do tega, da se je šola od šole razlikovala. Ob času Kristovem so bile poglavitne tri ločine. Bili so:

1. Farizeji, katerim so bili poleg sv. pisma tudi drugi nauki od Boga; čislali so bolj vnanje od notranjega božječastja; več jim je bila črka kakor duh postave. Prevzetnost in hinavščina je bila njim navadna hudobija. Farizeji so bili najhuji neprijatelji Kristusu, ker jim je očital njih hudobije.

2. Saduceji. Ti so strogo sodili druge, a sebe voljno; niso verovali na neumerjočnost človeške duše, niti na vstajenje; držali so se le postave, a zametali so besedno izročilo; ni jih bilo mnogo, a imeli so priveržence iz najimennitnejših stanov; ž njim so bili imoviti, a prosto ljudstvo se je držalo farizejev.

3. Essenii. V marsičem so bili ti prav pobožni in delavni ter v svojem življenji zvesti in usmiljeni. Njih življenje je bila življenju pravih Judov skoro v vsem jednako, a kljub hvalovrednim šegam vendar niso bili prosti zmote in vraž; niso opravljali predpisanih daritev, in so solnce oboževali.

Poprej imenovani veliki svèt je bil ob času Kristovem najviše sodišče v vseh verskih zadevah, a dežela je bila Rimcem podložna. Sodnijske razsodbe so večkrat nabite na mestnih vratih. Posebna sodišča so bila v zvezi s templjem; sodišča ž njim zvezana so razsojevala ne le pri posameznih slučajih, timveč so tudi postavo razlagala in dajala voddila za primeren slučaj. Pri Judih je bila kervna osvéta; a bilo je pa tudi šestero mest za pribežališče, kamor pribežali so tisti, ki so brez premisleka koga umorili; ostali so tam do smrti velikega duhovna.

Vsak Izraelec je bil zavezan, da je odrajtoval davek duhovnom, levitam in templju. Ti davki so bile prvine poljskih sadežev in desetina. Postava je tudi predpisovala, da mora Bogu posvečeno biti prvorojeno ljudi in žival; vsak prvorojeni deček bi imel postati duhoven; da so pa prepuščali duhovenstvo Levijevemu rodu, so starši odkupavali svoje prvorojene dečke.

Vojak je bil vsak Izraelec od 20. do 50. leta. — Stanovanja pri Judih so bila priprosta, največ jednostropna. Streha judovski hiši je bila navadno ploščasta in taka, da je bilo moč gori bivati. Obleka je bila po šegi judovskih dežel; spodnja je bila platnena, vezal jo je pas; vrhovna pa je bila plašč. Hodili so ali bosi ali so nosili sandele. Prvi dokaz gostoljubnosti je bil tedaj, da so gostu noge umili.

Na glavi so nosili turban, t. j. ruto, ki je bila trikrat ali štirikrat ovita okoli cilindraste kape.

Da so se Judje pri prometu posluževali denarja, je znano. Naj česteje se imenuje sekel ali srebernik; na jedni strani je imel napis: Sekel Izraelov, na drugi strani pa: Sveti Jeruzalem. (1 sekel je bil po naše 1½ gld.) Pol sekeln ali 2 drahmi so darovali Judje vsako leto v templjev zaklad.

Mera in uteži pri Judih navadne imenujejo se v sv. pismu. V templji na svetem kraji je bila shranjena uzorna dolgostna mera, k steni pripeta, in po tej meri so se ravnali pri prometu in trgovini.

Čas so delili Hebrejci najprej po letih prerokovih, pozneje pa po letih svojih vladarjev. Še pozneji so šteli leta po razdejanji prvega templja (588). Leto so pa šteli po praznikih; dan je trajal od 6 zjutraj do 6 zvečer; o časi Kristovem so šteli noč v štiri nočne čuvajnice, vsako po 3 ure. Prva je bila od 6 do 9 zvečer, druga od 9 do polnoči, tretja do 3 ure zjutraj in četrta od 3 do 6 v jutro.

Kar se sicer tiče šeg in navad pri Judih, naj se tù le nekaj opomni. Prvorojeni sin je imel posebne pravice. Poglavar družini je bil oče, in po njegovi smrti je prešla ta čast prvorojenemu; njegova dedšina je bila za polovica viša vsacega drugega sina. Hčere so podedovale le tačas, ako niso imele bratov.

Ko so judovski otroci zakon skleпали, mogli so se ravnati strogo po očetovi volji. Pri ženitovanji se ni smela nevesta drugače prikazati, kakor zagrjena. Tako je bilo mogoče, da je Laban pripeljal Jakobu Lijo mesto Rahele.

Po umrlih so zelo žalovali. Raztrgali so zgornjo oblačilo, glavo ostrigli in s pepelom potresli. Mrliča so v platno zavili, tudi so trupla mazilili.

Podboji pri judovskih hišah so bili dostikrat popisani z izreki sv. pisma. Tudi na svojem životu so nosili Judje take spominke na postavo. Gostoljubnost je bila pri Judih zapovedana; posebno sveta dolžnost je bila skrb za uboge, sirote in zapuščene vdove. Ako je umrl mož, vzel je bližnji možki sorodovinec vdovo za ženo.

Pri jedi so sloneli na vzvišeni blazini na levi strani, in glavo so podpirali s kolcem, noge so pa obračali od mize.

K sklepu opomnimo še nekaj o judovski odgoji in o učilništvu. Odgoja pri Judih je bila skoz in skoz verska. Strah pred pravičnim Bogom, upanje na plačilo jih je nagibalo, da so bili postavi pokorni. Iz istih nagibov je izvirala tudi pokorščina do staršev in prednikov; v tem oziru pogledjmo le na 4. zapoved božjo in njeno obljubo. Starost so visoko spoštovali. Jehova je bil poglavar judovskemu národu tudi v državnem oziru. Otroci so bili posebni dar božji, ki so jih vzrejevali vestno za Gospoda po danih postavah. Osmi dan po rojstvu so dečke obrezovali. Z obrezo so jih vzprijeli v zavezo, katero je Bog sklenil z Abrahamom in njegovimi potomci. Judovskim možem ni bilo prepovedano jemati več kakor jedno ženo; a vendar je bilo to le redko, in družinsko življenje je bilo versko in prisrčno. Oče je bil učitelj svojim otrokom; poučevali so jih v postavi in v sv. pismu; tudi so se otroci učili brati in pisati. Petje in godbo so zelo čislali; to vemo iz bogoslužnih naprav v templji.

Posebne šole so bile preroške šole; vpeljal in vodil jih je Samuel, Elija i. dr. Tù so postavo razkladali in mladino poučevali v branji, pisanji in petji in takih stvareh, katere vedeti je bilo namestniku božjemu potrebno in koristno. Namena, vzgojevati preroke, te šole niso imele; prerokovanje je bil nezaslužen dar, katerega je Bog naravnost podelil.

Gospod Bog, ko je vodil in izobraževal izvoljeno ljudstvo, posluževal se je v to raznih pripomočkov. Vzgojeval je svoje ljudstvo s postavami in ukazi, s plačilom in kaznijo; poučevali so je duhovni, leviti in preroki; prazniki so jim budili spomin in pokorščino do Boga; v templji v shodnicah zbiralo se je k poslušanju božje besede. Bog je peljal Izraelce v Egipet, v rodovitno deželo, kjer so se priučili kmetovanju, obrtnosti in umetnosti, in se pripravljali v posest svete dežele.

Vsa vzgoja, vsa izomika, vse vodstvo je pa pripravljalo na prihod Izveličarja, katerega so željno pričakovali vsi národi na zemlji.

Pedagogični izreki.

Ne naredi iz svojih otrok žive pismarnice ali arhiva. Ako človek hodi po takih prostorih, zdi se mu, kakor bi bil med mrtvimi.

Nobena reč se učitelju tako malo ne podá, kakor prevzetija. Prevzetneži so sli-neži in lizuni.

Če cvetoče drevo vedno dež namaka, da misliš, da bode dež mrčese z drevesa opral, opère z mrčesi tudi cvetje. Tako je tudi pri vzreji: Če preveč govoriš ter samo svariš in opominjaš, še nisi kar nič vzrejal.

Učitelj naj pri učencih glavo k srcu vklanja.

Učitelj, ki le s spominom poučuje, méni, da so otroci kamenje, katero ne živi in ne čuti, tudi ne raste, ampak se le vekša z vnanjim nabiranjem enakih delov.

Nekatera drevesa morajo se tresti, da dobimo od njih sadja. Tako je tudi pri učencih. Učitelj jih mora buditi in meziti, da mu kaj odgovoré.

D o p i s i.

Iz Zagreba. Nikarte misliti, da hrvatskim ljudskim, ali kakor mi tukaj pravimo, »pučkim učiteljem« svéti kako posebno solnce sreče in blagostanja. Osoda ljudskih učiteljev je zeló po vsem svetu nekako enaka, in ni ga stanu, ki bi za to svojo osodo imel tako prikladno in res-nično izreko, kakor jo imamo mi (ljudski učitelji, ki tolikokrat vzdihujemo: »quem Dii odere« itd. V šolskej politiki res da smo srečnejši od vas; tukaj nimamo opraviti z nemškutarji prav nič, ker jih je že davno od nas veter odpihal.

Naše ljudske šole so zdaj čisto národne-hrvatske, ker se vsi predmeti učijo hrvatski. Občine, v katerih bi morebiti bilo potrebno, da se nemški jezik uči, imajo pravico prositi vlado, da jim ta jezik učiti dovolí. Dozdaj se je te pravice poslužil Varaždin in Sisek, kjer se v 4. razredu ljudske šole nemški jezik 2 uri na teden poučuje. — Drugače je pa, kar se tiče našega materialnega stanja. Tù smo si res vsi učitelji enaki. Nova naša šolska postava, katero smo dobili l. 1874., razdelila je učiteljske plače v 4 razrede in sicer po 700, 600, 400 in 350 gold. in 15% stanarine na leto. Podučitelji dobivajo 60% od plače, katero uživa učitelj na dotičnej šoli. Pred novo šolsko postavo plača tudi ni bila manja, in če pomislimo, da imajo občine pravico same določevati, v kateri razred plače hočejo vvrstiti svoje šole, to ni v tem obziru učiteljem prav nič poboljšano stanje. Bilo je nekoliko občin, posebno v primorskih krajih, ki so svoje šole koj vvrstile v prvi razred, t. j. s plačo 700 gold., pa kaj se je zgodilo? Vlada ni odobrila takega povišenja, veleó, da je občina prerевна in da toliko ne more učitelju plačevati. Nova šolska postava nam daje tudi 10% petletne doklade. To bi bilo res nekaj, čeravno smo poprej v Zagrebu imeli 100 gold. 10letne doklade, tedaj za nas v Zagrebu petletna doklada ni nič posebnega, no tudi tukaj s temi petletnimi dokladami je tak križ, da res ne vemo, ali jih imamo, ali ne. Postava pravi: »Petletna doklada se šteje od 1. oktobra 1875. l. tedaj 1880. l. smo že vsi mislili, da bodemo nove pobotnice pisali. Od 1. oktobra 1880. l. je zdaj že 15 mesecev, in v Zagrebu o petletnih dokladah mestni učitelji še prav nič ne vedó. Če je nam v Zagrebu tako, si lahko mislite, kako je bornemu učitelju v hrvatskih hribovskih krajih, kateri Zagreba morebiti od svoje mladosti nikoli pozneje še videl ni.

Mestni učitelji, pa tudi vnanji ljudski učitelji, so poprej dobivali mirovino (penzijo) od svojih občin. Postave sicer za mirovino ni bilo stalne, ali se je mirovina vender le povsod dajala. Po novej postavi prevzame pa vmirovljenje ljudskih učiteljev počemši od leta 1885. vlada; za to veliko milost pa mora vsaki učitelj po nóvej postavi plačati od svoje plače 25% v mirovinski fond enkrat za vselej, potem pa do svoje mirovine še vsako leto 2%. Razven tega pride še 6% imenovalne takse. Učitelj tedaj s 700 gold. plače moral je plačati v mirovinski fond 25%, t. j. 185 gold., 2% t. j. 14 gold. in 6% imenovnine t. j. 42 gold., vsega skupaj tedaj koj prvo leto 241 gold. Se vé, da se drugi razni davki tù sim ne štejejo. Vsega tega ni bilo poprej, in mirovino smo vender dobivali.

Vnanjim učiteljem je pa povrh tega nova šolska postava vzela biro, kar je nekaterim dozdaj bil glavni dohodek, naredila je cerkveno orgljanje za postavno dolžnost ljudskih učiteljev, za kar občina ni dolžna plačati ni prebitega krajcarja in kakor se sliši, namerava vlada učiteljem, kateri uživajo kak vrt ali kako drugo zemljo, tudi to všteti v plačo. Če se to uresniči, o čem skoraj ne dvomimo, potem bode marsikateri ljudski učitelj namesto plače imel le pravico, da se bo po vrtu in po kakej »svojej« njivi prav marljivo sprehajal. Zdaj pa recite, ali moremo mi ljudski učitelji drug drugemu na sreči zavidati? Z Bogom za danes, dokler se zopet ne vidimo! T.

Iz Lokve. (Pozivi) »Pobožni vzdih«, maša za sopran, alt, tenor in bas; vglasbil Avgust Leban, 30. maja 1879 v Gorici, umrli c. kr. učitelj. Tako bode naslov latinski maši, katera izide v Aygsburgu na Bavarskem, ako dobode ondešnji založnik dovoljno število naročnikov. Maša le-ta, katero so glasbeni strokovnjaki pohvalili, imela bode tudi nemški in vlaški naslov in bode stala za naročnike s poštnino in glasovi vred 1 gold. 20 kr. Pozneje se bode dobivala v bukvarnicah po 2 gold. Gospodje, ki se mislijo na to glasbeno delo naročiti, naj se z listnico kmalu oglasijo pri bratu skladateljevem, gospodu Janku Lebanu, učitelju v Lokvi. (Corgnale via Divača.)

Iz Ljubljane. Šolski zaklad ljubljanskega mesta ima dohodkov 21.546 gl. stroškov pa 21.221 gl., tedaj ostaja 325 gl. Ta zaklad je od 1882. l. aktiven, in sicer zaradi tega, ker mora odslej tudi južna železnica plačevati za istega na davek razpisane 10% odstotke, kar znaša na leto 3000 gold.

— Sliši se, da se prih. šolsko leto mestna dekliska ljudska šola iz prvega in drugega nadstropja v redovti preseli v prostore pri tleh, kjer je bil do sedaj »Mappen-Archiv«. Razun štirih velicih šolskih sob, dobí ta šola še tudi prostorno telovadnico, katere dozda ni imela, in pa pisarno za nadučiteljico. Na vzpomlad se bodo neki ti prostori popravili, nekateri nekoliko prezidali, da bodo šolskim tirjavam zadostevali. — To bode posebno gdč. učiteljicam prav dobro ugajalo. Ne bode jim treba učenk po dolgih stopnjicah spremljevati in nadzorovati. Posebno o času deželnega zbora je bilo to jako neprijetno, ko so učenke in deželni poslanci imeli eno in isto hodišče in stopnjice v porabo.

Želeti bi bilo, da bi se sl. mestni odbor tudi enkrat spomnil in ozrl na prostore v prvi mestni ljudski deški šoli, ter se usmlel učencev in učiteljev in jih rešil iz zaduhlih in vlažnih temnic.

Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Kranjsko dné 22. decembra 1881. l. Dolžnosti, ki jih je prevzelo mesto Kočevje za tamošnje gimnazijo, zavarovajo se na poslopji v to postavljenem, in potrebno se ukaže, da se zbršite zastavljenje (hypotek) na drugih zemljiščih za dotično dolžnost.

Dvoje učiteljskih služeb v šolskem okraji Postojnskem se postavi iz 3. v 4. plačilni razred. (Vrbovo in Spodnji Semon).

Sklene se, da se ima v prihodnjem šolskem letu razširiti jednorazrednica pri sv. Petru poleg Rudolfovega, istotako tudi v Poljanah, šolskega okraja Kranjskega; dotični plači ste bili uganjeni.

Poročilo ravnateljstva c. k. izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole o učiteljskih izpitih meseca oktobra 1881. l. jemlje se na znanje.

Šolsko vodstvo je prašalo, sme li vzprijemati letne doneske šolskih otrok občine nevšolane, ker se v to šolo sprejemajo, ter rabiti iste za napravo učil; odgovorilo se je na to v smislu §. 42. postave 29. aprila 1873. l. št. 21 s tem pristavkom, da se smejo ti doneski, ako dohajajo, ker jih nihče direktno ali indirektno ne zahteva, po §. 37. navedene postave vplačati v blagajnico šolske občine.

Pritožba občinskega predstojnika zaradi dopolnitvene volitve v krajni šolski svet se razreši.

Pritožba zoper izšolanje Zgornjih in Spodnjih Pirnič, Vikerča in Zavrha iz šole v Smledniku se zavrže; ukrepa se potrebno, da se za imenovane kraje ustanovi samostojna šola, a dokler se to ne zgodi ostanejo Zgornje in Spodnje Pirniče pri Smledniku, Vikerče in Zaverh pa se vsolata v Šmartno.

Razreši se prošnja vodstva ljudske šole, kar se tiče obligatnega vpeljanja za poučevanje v ženskem rokotvoru na ponavljavni šoli in da bi bilo več ur za to.

Stalno se umešča učitelj in učiteljica na ljudski šoli.

Vsled poročila deželnega nadzornika za ljudske šole o nadzorovanji več ljudskih šol se potrebno ukaže.

Na višje mesto se predlaga: poročilo deželnega nadzornika za srednje šole o nadzorovanji gimnazij v Rudolfovem, Kranji in Kočevji, isto tako tudi poročilo tukajšnje realke, kar se tiče zahtevanj, ki se imajo staviti pri zrelostnem izpitu iz talijanskega in francoskega jezika.

Po nasvetu gimnazije se učenec iz gimnazije dostavši šolnine oprošča.

Zapisnik gimnazialnega ravnateljstva o bivši mesečni konferenci se vzame na znanje, ter se primerne nakazuje.

Razreši se več prošenj za nagrado in denarno pripomoč.

Raznosterosti.

— **Slovanske učne knjige in učila 1881. l.** (Iz alfabetičnega imenika v „Verordnungsblatt-u“ v dan 15. dec. preteč. l.)

Bartoš Franc, Česká čítanka pro čtvrtou třídu škol středních.

Basariček Štefan, Pedagogija. I. Dio. Uzgojoslovje.

Bergmann J. A. in Drübek Ferd., Vybor písní školních pro mládež škol obecných a měšťanských.

Biblická dějprava čili Děje Starého i Nového Zákona s vykladi Bratři Českých dle Šestidílné Bibli Kralické.

Burjan Ant. Arithmetika pro ústavy učitelské.

Domin Karl, Geometrie pro ústavy učitelské.

Doucha Karl, Sbírká příkladův a úloh ke cvičbě ve skladbě latinské. I. del.

Dřízhal Jan, Měřictví pro nižší gymnasia. I. del.

Franta Ondřej, Ukoly k překladům z jazyka českého na jazyk latinsky.

Gindely, Poviest staroga veka za više gimnazije. V. Klaič.

Haardt, Zeměpisny atlas pro obecné školy království Českého. — Zeměpisny atlas pro obecné školy markrabství Moravského a vévodství Slezského.

Hoič I., Zemljopis za gradjanske škole.

Hoza Franc, Základové měřictví v rovině. — Měřické tvaroznalství spojené skreslením.

Jandečka Vencelj, Geometria pro vyšší gymnasia. III. del: Trigonometria.

Janežič A., Cvetnik. Berilo za slovensko mladino. I. del.

Jarolímek Vincenc, Geometrie pro čtvrtou třídu škol realných.

Jehlička, Názorný přírodopis ssaců (132 podob). — Názorný přírodopis ptactva (195 podob).

— Názorný přírodopis živočichů studenokrevných. — Nástěnné tabule živočišstva. I. Ssavectvo.

(Konec přihodnjič.)

— **Zaradi bolezni vratnice** je bila mestna dekliška šola pri sv. Jakobu v Ljubljani od božičnih praznikov do 16. t. m. zaprta.

— **Pokojninska zaloga štajarskega učiteljstva** je imela koncem l. 1880. 620.461 gold. ½ kr.; dohodki dotičnega leta so znašali 118.296 gold. 23 kr., stroški pa 65.393 gold. 84 ½ kr., tedaj ostanek 52.902 gold. 38 ½ kr., od ktereга pride na deželno šolsko zalogo 32.995 gold. 14 ½ kr., tedaj ostane za pokojninsko učiteljsko zalogo 19.907 gold. 24 kr.

— **Potovalni učitelj poljedelstva za Kranjsko.** C. k. r. ministerstvo poljedelstva imenovalo je g. E. Kramarja, azistenta na c. k. r. kmetijsko kemičnem poskuševališči na Dunaji, potovalnim učiteljem poljedelstva za Kranjsko. Služba je za zdaj provizorična, letna plača 1500 gld. Po nalogu ministerstva ima potovalni učitelj predavati o kmetijstvu, nadzorovati šolske sadjerejske vrte in kmetijski pouk po ljudskih in nadaljevalnih šolah ter uže tekoče leto pričeti poljedelski kurz za bogoslovce in učiteljske kandidate. Imenovani gosp. E. Kramar bo de tudi kmetijski in gospodarski oddelek pri „Novicah“ prevzel. Čestitamo!

— **Božične šolske veselice.** 22. preteč. m. je bila taka veselica v razpostavljeni šoli na Mahu, kjer je bilo po posebni pripomoči gdč. M. Fröhlich-ove 84 šolskih otrok z razno zimsko obleko obdarovanih. 23. ravno tega meseca so imeli veselo praznovanje deklice v Rehn-ovem zavodu, katero sta s svojo nazočnostjo počastila tudi gospod deželni predsednik in njegova blaga gospá. V sredo 25. preteč. m. je bila navadna božična veselica in obdarovanje otrok v mali šoli pri sv. Florijanu, katere se je tudi udeležil gospod deželni predsednik z milostivo svojo soprogo.

— **Odbor slovenskega učiteljskega društva** je v seji 5. t. m. med drugimi tudi ukrenil, da bode se društvu dobila primerna soba, kjer se bode hranila družbena knjižnica in kamor se bodo o odločenem časi shajali udje tega društva, kateri so se v novejšem časi pomnožili. Voščimo društvu novega življenja, in pravimo: „Ustanimo, zarja vzhaja!“

— **Občni zbor „Krain. Landes-Lehrervereines“** je bil 29. preteč. m.; v odbor so voljeni gg.: L. Belar, J. Eppich, L. vit. pl. Gariboldi, Fr. Gerkman, Blaž Hrovath, W. Linhart, J. Sima, A. Žumer in gdč. Berta Heinricher. Kakor slišimo, je pozneje g. A. Žumer stopil iz odbora, a ud v društvu še ostane. Vodstvo temu društvu je: g. prof. W. Linhart, prvosednik; g. L. vitez pl. Gariboldi, njegov namestnik; g. Fr. Gerkman blagajnik in g. J. Sima zapisnikar.

— **500.000 gold. daroval je naš presvitli cesar**, da se sezida na prostoru pogorelega gledališča hiša s kapelo, v kateri se bode v spomin grozovite nesreče vsako leto opravljala mrtvaška služba božja.

— **Presvitli cesar je podaril 300 gold. za zidanje nove šole v Vitanji.**

— „**Kres**“ je lepoznanstveni mesečni list, ki letos drugo leto izhaja v Celovci. Cena mu je 4 gold. za vse leto. Gradiva ima lepega in mnogovrstnega.

— **Družba sv. Mohora** stopila je z letošnjim letom (kakor naš list) v dva in dvajseto leto svojega rodovitnega delovanja. Pretečeno leto štela je ta prekristna družba 517 dosmrtnih in 24.567 letnih udov — nekoliko manj kakor prejšnje leto. Pravi se, da so temu gotovo krive nesrečne šolske razmere, vsled katerih se slovenski otroci v ljudskih šolah po Koroškem ponemčujejo in se potrebno poučevanje v maternem jeziku toliko zavéra, da otroci slovenskih staršev slovenski še brati ne znajo. Upamo, da bode kmalu boljše.

— **Šole na Dunaji.** Dunaj ima 132 ljudskih in meščanskih šol s 1177 razredi, v katerih poučuje 132 ravnateljev in 2224 učiteljev in učiteljic, vkup 66.856 šolskih otrok.

— **Nemške šole na Ogerskem so redke.** Tako n. pr. nima Temeserjev okraj za 22.949 nemških šolskih otrok ne ene čisto nemške šole pri tem, ko ima 4561 madjarov 27 madjarskih šol.

— **Šole v Bukovini** so v slabem stanu. V 120 občinah s 120.000 stanovanci ni ene šole, akoravno so učiteljska izobraževališča že precej dobro uravnana. Vlada si tedaj prizadeva, da bi temu stanju pomôgla.

— **Hvalo gospodski zbornici** je izreklo učiteljsko društvo v Gradci za Sletno šolsko dolžnost.

— **Telovadbo po vojaški uredbi** nasvetovali so učitelji v Gradci, kakor tudi to, da bi tisti, ki stopijo v zakon, morali se pred poučevati o vzrejevanji otrok. Dobro, a kdo jih bode v tem poučeval — duhovnik, ali učitelj?

— **Glasi zoper risanje po znamenjepisni (stigmografični) metodi** slišali so se v dežel-nem učiteljskem zboru v Hanoveru. Bolj ko je roka omejena, bolj je negotova. Res!

— **Telesno pokorilo v šoli** uže zopet zagovarjajo Dunajski šolski listi. „Šiba novo mašo poje!“

— **Pravico javnosti** je gospod minster za bogočastje in uk podelil dekliškemu zavodu šolskih sester „de Notre Dame“ v Gorici.

— **Načelnik krajnemu šolskemu svétu** v Terbovji izvoljen je národni učitelj g. Jernej Troha.

— **Otroci po duhu časa.** Šolski deček pravi Emi, svoji součenki: Ali si že slišala, da bode-mo zdaj namesto sedem let le šest let v šolo hodili? Ona: Prav tako! zdaj se bodeva vsaj celo leto poprej poročila.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem: V Višnji gori 3. učit. služba s 400 gold. plače; 3. učit. služba v Šent. Vidu pri Zatičini s 450 gold. plače. Prošnje se oddajajo pri okrajnem šolskem svétu v Litiji do konca t. m.

Na Štajarskem: Nadučiteljeva služba v Knežaku (Fürstenfeld) s 700 plače z dokladami. Prošnje na krajni šolski svét do konca t. m.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem: Gdč. Marija Golč, izprašana pripravnica, dobila je 4. učit. službo v ljudski šoli na Krškem. Začasni učiteljici v dekliški šoli v Ribnici, gdč. Klotilda Golf in Anna Kaiser, ste za trdno postavljeni. Gdč. Neža Drol, zač. učiteljica v Čatezi, se je službi odpovedala, in na njeno mesto pride gdč. Hermina Smolè.

Gosp. Josip Petrič, bivši pomožni učitelj v Polomu na Kočevskem, postane pomožni učitelj v Staremtrgu poleg Loža. — Gosp. Karol Weber, začasni učitelj na Vojskem, je poklican v vojaško službo, in njegovo mesto prevzame pomožni učitelj gosp. Lovro Weber.

Popravek. Na zadnji strani prvega lista „Uč. Tov.“ beri: Lienbacher-jev nasvèt — skrajšati osemletno šolsko dolžnost — i. t. d. je bil zavržen.